

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(нова назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
 Хмарський В.М.
_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ДЕТЕРМІНАНТИ
ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ**

(НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Рівень вищої освіти _____ третій (доктор філософії)

Спеціальність _____ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
(код і нова спеціальності (№))

Інститут/факультет _____ Факультет психології та соціальної роботи
(код/інституту, факультету)

2020 – 2021

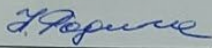
Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Індивідуальний розвиток та детермінанти психічного здоров'я особистості».

Розробник **Кременчуцька М.К.**, кандидат психологічних наук, доцент (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри диференціальної і спеціальної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 р.

Завідувач кафедри

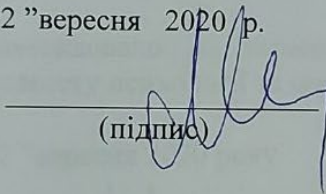

(підпис)

(Родіна Н.В.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи

Протокол №1 від. "2" вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Кременчуцька М. К.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів 2 ІНДЗ* – _____ (вид завдання)	Галузь знань <u>05 - Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>053 Психологія</u> (код і назва) Спеціалізації: _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>третій (доктор філософії)</u>	За вибором студента	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - _____ год.	
Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни — сформувавши у аспірантів знання з наукового розуміння сучасних уявлень про стадії індивідуального розвитку та про онтогенетичне програмування основних адаптивних функцій

Завдання дисципліни полягає у системному аналізі формування системного розуміння онтогенетичної обумовленості психологічного здоров'я, динаміці його формування впродовж життєвого циклу.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК 4. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю.

СК 4. Здатність до самоменеджменту, планування і розв'язування задач власного професійного і особистісного зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково-педагогічної діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

вміти адаптуватися до нових ситуацій, що виникають в ході професійної діяльності і потребують переоцінки накопиченого досвіду та власних можливостей

вміння використовувати сучасні методи превенції та запобігання поведінки, що відхиляється серед молоді;

володіти знанням про стадії індивідуального розвитку;

розуміти сутність адаптивного програмування функцій, хвороб та здоров'я;

вміти оперувати знаннями про етапи розвитку в контексті взаємодії генів та середовища;

навички використання інструментів для виявлення стрес-вразливості

вміти застосовувати поширені та специфічні опитувальники на депресію, тривогу, алкогольну адикцію та ін.

Демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 1. Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН 2. Знання та розуміння основних психологічних концепцій, парадигм, теоретичних та практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових психологічних знань.

ПРН 11. Працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначати свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та професійної мобільності.

ПРН 13. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних

рівнях психологічного дослідження.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стадії індивідуального розвитку, стрес та програмування психічного здоров'я

Тема 1. Стадії індивідуального розвитку з позицій біології та генетики.

Генетика людини та її специфіка; зв'язки біології людини з іншими науками; етапи становлення класичної генетики і генетики людини; генетика і еволюція; Поняття про онтогенез, основні етапи та стадії онтогенезу; генетична регуляція морфогенезу; закономірності росту людини; зовнішні чинники та зростання людини; дорослішання і старіння; вмирання і смерть; танатологія - наука про смерть; смерть і безсмертя на рівні клітин - апоптоз і канцерогенез.

Тема 2 . Нейроендокринологічні механізми стрес-реакції.

Стрес: визначення, феноменологія; еволюційний підхід до дослідження стресу. неусвідомленість стресової реакції і роль свідомості в її розвитку; нейроендокринні механізми стресу, роль "локальних" гормонів; медіаторна і пептидна регуляція стресу; вегетативна та гормональна регуляція стресу; роль нервових та гормональних зворотних впливів на функціонування лімбичних і коркових структур; вегетативні показники в оцінці стресового стану. фізичні коливання КТР, як індикатори психоемоційного стану, рівня стресового напруження; психосоматичні захворювання і стрес; біологічний зворотний зв'язок в тренуванні стресостійкості і зняття стресової напруження; молекулярні механізми стресу і роль геному в індивідуальній стресореактивності;

Змістовий модуль 2. Фактори формування чутливості до стресу в процесі розвитку

Тема 3. Механізми формування вразливості за умов раннього негативного впливу стресу

Стрес на ранніх стадіях онтогенезу. фізіологічні та біохімічні основи реакцій, викликаних стресом на ранніх стадіях онтогенезу; моделі антенатальних стресових впливів; методи попередження і корекції негативних наслідків антенатального стресу.

Тема 4. Нейробіологічні механізми батьківської поведінки та бондінгу.

Молекулярні основи епігенетичних явищ; онтогенетичне програмування, старіння і хвороби; батьківський імпринтинг; трансгенераційні ефекти, епігенетика і еволюція.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		п/с	лаб	ср	л		п/с	лаб	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Стадії індивідуального розвитку, стрес та програмування психічного здоров'я										
Тема 1. Стадії індивідуального розвитку з позицій біології та генетики	18	4	2		12					
Тема 2 . Нейроендокринологічні механізми стрес-реакції.	30	6	4		20					
Разом за змістовим модулем 1	48	10	6		32					
Змістовий модуль 2. Нейроендокринологічні механізми стрес-реакції.										
Тема 3. Механізми	24	4	4		16					

формування вразливості за умов раннього негативного впливу стресу									
Тема 4. Нейробіологічні механізми батьківської поведінки та бондінгу.	18	2	4		12				
Разом за змістовим модулем 2	42	6	8		28				
ІНДЗ*									
Усього годин	90	16	14		60				

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи становлення класичної генетики і генетики людини	2
2	Ера молекулярної генетики та молекулярної біології	4
3	Нейроендокринологічні та психологічні механізми стрес-реакції	4
4	Близнюковість як біологічне явище, типи близнят	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Еволюційна теорія. Еволюція як реальність	4
2.	Соціальний дарвінізм	4
3.	Неменделєвська генетика (дві традиції в генетиці)	4
4.	Біологія і генетика статевих відмінностей	4
5.	Психобіологічні відмінності між статями	4
6.	Спадкові і вроджені хвороби людини	4
7.	Вроджені вади розвитку та синдроми фетопатій	4
8.	Генетична структура людських популяцій	4
9.	Морфологічна та функціональна мінливість людини. Раси і народності	4
10.	Біохімічна мінливість людських популяцій	4

11.	Зростання, розвиток, старіння і смерть	4
12.	«М'яка спадковість» - сучасні уявлення про епігенетику	4
13.	Клітинні технології, генна інженерія і людина.	4
14.	Людина як біологічний об'єкт і сучасна цивілізація	4
15.	Біоетика	4
	Разом	82

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – написання рефератів, есе;

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Написання реферату, доповідь на наукових конференціях, підготовка наукової статті.

10. Методи навчання

Проблемні лекції, евристичні бесіди, дискусії, круглі столи, самостійна робота з моніторингом змісту фахових періодичних видань.

11. Методи контролю

Поточний і періодичний контроль: усне опитування, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: залік.

12. Питання для підсумкового контролю

Надайте визначення нижче перерахованим визначенням:

- 1) Аберация хромосомна
- 2) Анаболизм
- 3) Апоптоз
- 4) Аутосомно-домінантне успадкування. Аутосомно-рецесивне спадкування
- 5) Хвороби аутосомні; хвороби вроджені; хвороби домінантні; хвороби моногенні; хвороби мультифакторіальні; Хвороби спадкові; хвороби рецесивні; хвороби, зчеплені з етанолом; хвороби хромосомні;
- 6) Видоутворення
- 7) Віруси
- 8) Вроджено порушення метаболізму
- 9) Ген; Геном; Генотип
- 10) Генетична карта; Генна інженерія; Генна терапія
- 11) Дактилоскопія
- 12) Детермінація
- 13) Диференціація
- 14) Домінантний ознака
- 15) Природний відбір
- 16) Картування генів
- 17) Клітинний цикл
- 18) Клонування ДНК
- 19) Комплементарність (в генетиці)
- 20) Макроеволюція
- 21) Метаболізм
- 22) Морфогенез; Мутагенез; Мутація дезоксирибози)
- 23) Олігофренія
- 24) Психогенетика
- 25) Синдром

- 26) Соматическая генна терапія
- 27) Структурна геноміка
- 28) Фенотип
- 29) Фертильність
- 30) Функціональна геноміка
- 31) Ейфорія
- 32) Експресія гена
- 33) Епігеном
- 34) Етіологія

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Модульний контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T1	T2	40	100
15	15	15	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C	задовільно	
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- 1) опорні конспекти лекцій;
- 2) рекомендовані підручники і навчальні посібники;
- 3) робоча навчальна програма;
- 4) методичні матеріали

14. Рекомендована література

Основна

1. Александров А. А. Психогенетика. - М, С-Пб: Питер, 2004. - 192 с.
2. Галецька І.І. Методологічні проблеми вивчення психологічного здоров'я / І. І. Галецька // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костка АПН України. – К. : Главник, 2005. – Вип. 26, Т.І. – С. 320 –324.

3. Голдберг Э. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация. - М.: Смысл, 2003. 335 с.
4. Голубовский М. Д. Век генетики: эволюция идей и понятий. - СПб.: Борей Арг., 2000.- 262 с.
5. Кордюм В.А. Введение в генетическую медицину. - В юн.: Генетическая медицина, Одесса: ОГМУ. 2008. — 432 с.
6. Корочкин Л.И., Евгеньев М.Б. Эволюционизм и «научный» креационизм. - М.: МИОО. - 2003. -
7. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ —ВежаЛ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с. Катков А.Л. Полюс психического здоровья – проблемы идентификации / А. Л. Катков // Психическое здоровье. – 2006. – № 12. – С. 46 – 51.
8. Кременчуцька М. К., Білова М.Е., Коваль Г. Ш. Психологічна проникливість як складова професійної компетентності майбутніх психологів// Габітус. №16. 2020. С. 71-75.
9. Лушин П.В., Каськова Н.Ф. Интегральная характеристика понятия психическое здоровье / П.В. Лушин, Н.Ф. Каськова // Социальные аспекты псих. здоровья детей и подростков: Матер.междунар. Конгресса. Одесса, 19-22 сентября 1994 г.; АПН Украины; Южноукраинский педагогический ун-т им. К.Д.Ушинского [Ред. А.Я. Чебыкин]. — О., 1994. — С. 15.
10. Малых С.Б., Егорова М.С., Мешкова Т.А. Психогенетика. Т. 1: Учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2008.-408 с.
11. Мельник Ю.Б. Формування культури здоров'я учнів як важлива складова роботи практичного психолога / Ю. Б. Мельник // Практична психологія і соціальна робота. – 2003. – № 2-3. – С. 126 – 132.
12. Оптимістичне відношення до життя як активуючий ресурс особистості (ортобіотичний підхід)/ Дослідження психології ортобіозу людини : монографія / за заг. наук ред проф Н.В. Родіни. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 36-57.
13. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я у Україні: Довідник МОЗ України. – Київ, 2006. – С. 64.
14. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві / збірник тез ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 року) / упор. Н. М. Бамбурак. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 400 с.
15. Психологическое благополучие личности и психосоциальный стресс: кол. мон. под ред. проф. Розанова В.А.. – Одесса : Феникс, 2017. – 298 с.
16. Псядло Э.А. Темперамент и характер в истории медицины и психологии. Одесса: Наука и техника, 2007. - 232 с.
17. Равич-Щербо И.В., Марютина Т.М., Григоренко Е.Л. Психогенетика. М.: Аспект- Пресс, 2002. - 447 с.
18. Розанов В. А. Биология человека и основы генетики: Учебное пособие для студентов- психологов. - Издание 2-е, исправленное и дополненное. - Одесса: ВМВ, 2012. - 436 с.: ил.
19. Розанов В.А. Экология человека. - Одесса: Наука и техника, 2006. - 182 с.
20. Стил Э., Линдли Р., Бландон Р. Что, если Ламарк прав? М.: Мир, 2002. 237 с.
21. Breedlove S. M., Watson N. V., Rosenzweig M. R. Biological Psychology: An Introduction to Behavioral, Cognitive, and Clinical Neuroscience, Sixth Edition. 2010. 624 p.

Додаткова

1. Богданов Н. Типология индивидуальности. - М.: Институт общегуманитарных исследований, 2004. - 386 с.
2. Вайсерман А. М., Войтенко В. П., Мехова Л. В. Эпигенетическая эпидемиология возраст-зависимых заболеваний // Онтогенез. - 2011. - Т. 42, № 1. - С. 1-21.
3. Волков В. Г1. Разнообразие человеческих миров (Руководство по профилактике душевных расстройств). - М.: Аграф, 2000. 528 с.
4. Гамов Дж. Моя мировая линия. Неформальная автобиография. М.: Наука, 1994.-304 с.

5. Гершензон С.М., Бужиевская Т.И. Евгеника: 100 лет спустя // Человек. 1996.-№ 1.
6. Гродницкий Д. Л. Эпигенетическая теория эволюции как возможная основа нового эволюционного синтеза // Журнал общей биологии. - 2001. - Т. 62, № 2. - С. 99-109.
7. Животовский Л., Хуснутдинова Э. Генетическая история человечества // В мире науки, - 2003. - № 7.
8. Киселев Л. Л. Геном человека и биология XXI века // Вести. РАН. - 2000. Т 70, № 5. -С. 412-424.
9. Мирзабеков А.Д. Биочипы в биологии и медицине XXI века // Вести. РАИ. - 2003. - Т. 73, №5.-С. 412-421.
10. Хен Ю.В. Евгеника: основатели и продолжатели // Человек. 2006. - № 3.
11. Хуснутдинова Э.К. Этногеномика и генетическая история народов восточной Европы // Вестник РАН. - 2003. -Т. 73, № 7. - С. 614-621.
12. Янковский Н.К, Боринская С.А. Наша история, записанная в ДНК // Природа. - 2001. - № 6. - С.10-17.

15.Електронні інформаційні ресурси

1. <http://www.sciam.i-u/>
2. <http://www.nij.org>
3. http://www.jancgoodall.org/chiinp_central/
4. <http://www.nationalgeographic.com/>
5. <http://www.wildchimps.org/>
6. <http://www.macroevolution.narod.ru/human.htm>
7. <http://www.ncbi.nlm.gov/books/>
8. <http://psylib.org.ua/books/holli01/index.htm>
9. <http://humbio.ru/humbio>
10. <http://ghr.nlm.nih.gov/chromosomes>
11. http://may2005.archive.ensembl.org/Homo_sapiens/